

שם העבודה : בדיקת הקשר בין אווירה משפחתית, קוהרנטיות ותקווה הורית להשתתפותם

של ילדים ומתבגרים עם פיגור שכלי בגילי 10-21

שנה : 2008

מס' קטלוגי : 558

שם המגיש : אלישבע כהן

שם המנחה : ד"ר אורית ברט, ד"ר נאוה רצון, פרופ' מלכה מרגלית

עבודת גמר לתואר מוסמך, ריפוי בעיסוק, אוניברסיטת תל אביב

תקציר המחקר

מטרת המחקר הנוכחי היתה לבחון קשרים בין מרכיבים אישיים ומשפחתיים של ילדים ומתבגרים עם פיגור שכלי לבין מידת ההשתתפות (Participation) שלהם. המטרה הראשונית בהתערבות טיפולית באמצעות ריפוי בעיסוק היא להפחית מוגבלות ולעודד תפקוד על מנת לקדם השתתפות. השתתפות מוגדרת כמעורבות במצבי חיים ומתוארת כתוצר של מודל רב ממדי הכולל גורמים בקהילה, במשפחה ובילד עצמו. עד כה נחקרו בעיקר קשרים בין סוגי מגבלות ונכויות לעצם ההשתתפות, אולם כמעט לא נבדקו קשריה עם גורמים אישיים, משפחתיים וסביבתיים. השערות המחקר היו כי יימצאו קשרים בין מאפייני אווירה משפחתית, קוהרנטיות ותקווה הורית לבין מידת ההשתתפות של הילדים, וכי מאפיינים אלה בשילוב עם נתונים אישיים ינבאו את מידת השתתפותם והנאתם מפעילויות פנאי.

שאלות המחקר היו:

- האם יימצאו קשרים מובהקים בין המאפיינים הרגשיים ההוריים (קוהרנטיות ותקווה הורית) למשתנים המשפחתיים (לכידות ויכולת הסתגלות) ולמידת ההשתתפות של ילדיהם?

- האם המשתנים ההוריים והמשפחתיים יסבירו את מידת ההשתתפות ואת רמת

ההתנהגות המסתגלת של הילדים והמתבגרים?

המדגם כלל 60 ילדים ומתבגרים עם פיגור שכלי בגילי 10-21 המשתתפים בתוכנית פנאי בשעות אחר הצהריים במסגרת עמותת 'שלוח' (שחרור למשפחה ולילד המוגבל) ולומדים במסגרות החינוך המיוחד בירושלים ובסביבתה. אמהות המדגם התבקשו למלא שאלון נתונים אישיים הכולל מידע על

אודות ילדיהם ושאלונים המתמקדים במרכיבים רגשיים ומשפחתיים: שאלון קוהרנטיות (Sense of Coherence Scale (SOC)), שאלון תקווה (The Hope Scale), ושאלון אווירה משפחתית (Family Adaptability and Cohesion Evaluation : FACES III). הצוות המטפל ב'שלוה' התבקש להעריך את רמת התנהגותם המסתגלת של הילדים באמצעות ה - Vineland Adaptive Behavior Scales (V.A.B.S), והילדים והמתבגרים רואינו באמצעות ה- Children's Assessment of Participation and Enjoyment (C.A.P.E) לגבי מידת השתתפותם בפעילויות פנאי.

תוצאות המחקר הצביעו על קשר בין מידת ההסתגלות המשפחתית לבין מידת ההנאה של ילדים ומתבגרים עם פיגור שכלי מהשתתפותם בפעילויות פנאי. נמצא כי מידת הנאה גבוהה מהשתתפות בפעילויות אלו קשורה לרמות נמוכות של יכולת הסתגלות משפחתית. כן נמצאו קשרים בין רמת התנהגותם המסתגלת של הנבדקים למידת ההשתתפות שלהם. היעדר הקשרים בין המאפיינים הרגשיים ההוריים והמשפחתיים למידת ההשתתפות של הנבדקים מחייב בדיקה נוספת של קשרים אלו במדגמים גדולים יותר בקרב ילדים ומתבגרים עם פיגור שכלי המבילים שעות רבות יותר במחיצת הוריהם, על מנת לאפשר הבנה טובה יותר של דפוסי השתתפות בקרב אוכלוסייה זו.